

Bilag 6

1. marts 2020

Bevaringsværdige bygninger

Sagsbehandler
Helle Bay

Stedet - kulturarvmiljø

Pladsen domineres af bygningerne, der tidligere har huset Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm, der blev oprettet i 1889. Bygningerne i 1-3 etager omkranset af veje og karrébygninger i 4-6 etager. Pladsens to store bygninger af arkitekt Martin Nyrup og arkitekterne Eva og Niels Koppel fremstår solitære og monumentale til trods for de lavere mellembygninger, der forbinder bygningerne.

Bygningerne er udført som længebygninger med gavle mod Jagtvej og Florsgade og ligger parallelt. Koppel-bygningen er opført som en moderne pendant til Nyrups bygning. Begge bygninger er udført med en stor tyngde og lander tungt på pladsens gulv. Pladsen har tidligere haft en grøn karakter med meget store træer, der har omkranset pladsen (se foto nedenfor). I forbindelse med metrobyggeriet er der plantet nye træer både langs Rantzausgade, Hjort Lorentsens gade og Jagtvej (her er plantet otte Robinier, der kan bliver 20-25 høje). Der har tidligere været opstillet en skulptur ved gavlen af Nyrup-bygningen mod Jagtvej.

Foto fra ca. 1970 af Koppels arkivbygning.

Landskabsarkitekterne Edith og Ole Nørgård har udformet det indre gårdrum med beplantning og træer samt forarealer mod Jagtvej og Florsgade. Ved personaleindgangen i Florsgade er opstillet tre skulpturelt udformede og ornamenterede granitpæle fra det gamle stakit omkring den gamle arkivhave. Forpladsen mod Jagtvej er sløjftet i forbindelse med metrobyggeriet.

Byens Udvikling
Byplan Vest
Njalsgade 13
2300 København S

EAN-nummer
5798009809452

www.tmf.kk.dk

Bygningerne ligger parallelt med gavle mod Jagtvej og Florsgade og langsiderne synlige og aflæselige. De tre stakitpæle står ved indgangen til mellembygningen.

De overordnede bevaringsværdier for stedet/kulturmiljøet er:

- Gavlene skal fortsat kunne opleves som gavle – så samspillet mellem de to bygninger kan aflæses.
- Det retningsbestemte bygninger – altså langsiderne skal fortsat kunne aflæses og opleves såvel i den nære som mere fjerne afstand.
- Bygningerne skal fortsat kunne opleves, som tunge bygninger, der lander på pladsen.
- Det indre gårdrum skal fortsat have en grøn karakter, og der bør om muligt findes plads til granitpælene fra det gamle stakit, der udgør pladsens eneste tilbageværende skulpturelle elementer.

Bygning opført af Martin Nyrup

Landsarkivet første bygning blev opført i 1891-92 med Martin Nyrup som arkitekt, efter afholdelse af en konkurrence. Bygningen er udført med ornamentik, der viser Nyrups interesse for gamle håndværkstraditioner i nationalromantisk stil. 'Arkivbygningen er en stram og rationel veksel mellem slanke murpiller og vinduer svarende til bredden på henholdsvis reoler og gange.'¹⁾ Brandmure er markeret udvendigt med lisener'.²⁾ Set i forhold til andet arkivbyggeri fra samtiden er ornamentikken neddæmpet.

De overordnede bevaringsværdier er:

- Bygningens monumentalitet
- At bygningen fremstår med tyngde og en tung muret base med sort granitsokkel i nederste fag.
- Gavlene og bygningen langsider skal fortsat kunne aflæses og opleves såvel i den nære som mere fjerne afstand.
- At hjørner på langsiderne fremstår massive.
- De lange og regelfaste murhuller og vinduernes opsprosnings.
- Tagformen med kviste.
- Materialer bl.a. skifertag og rød, blank mur.
- Detaljer som gesimser, detaljer, lisener (flad pille) og støttepiller mv.

Arkivbygningen af Martin Nyrup (SAVE-værdi 3) i nationalromantisk stil, med den lave administrationsbygning af Eva og Niels Koppel, der senere er tilføjet.

Magasinbygning med mellembygning opført af Eva og Niels Koppel (opstart 1960, 1963-66)

Baggrund

Bygningen er opført som tilbygning til Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm. Koppel-parrets tilbygning består af en langstrakt skiferbeklædt magasinbygning og en administrationsbygning i én etage omkring en grønnegård.

SAVE-registrering

I forbindelse med tilvejebringelse af et nyt plangrundlag har forvaltningen (nov. 2019) foretaget en SAVE-registrering af magasinbygningen. Dette er foretaget på baggrund af forvaltningens skærpede praksis for vurdering af bevaringsværdier og på baggrund af opmærksomheden omkring Koppel-bygningen i indsigelser og pressen i forbindelse med fremlæggelse af forslag til lokalplan Nuuks Plads II, der ikke blev vedtaget i Borgerrepræsentationen 2018. F.eks. skriver Johannes Hedal Hansen i Politiken (8.5.2017):

'Et større tab er Eva og Nils Koppels udvidelse af Landsarkivet for Sjælland (1960-67), der forventes nedrevet, så snart metrobyggeriet ved Nuuks Plads på Nørrebro er færdigt. Arkitekterne formgav den nye magasinbygning som en skiferbeklædt sarkofag parallelt med Martin Nyrops gamle arkiv fra 1891-93. På trods af det tyste ydre hører komplekset til blandt parrets stærkeste arkitektoniske udsagn.'

I SAVE-registreringen fastlægges SAVE-værdien til 3, der er fastlagt på baggrund af registreringen (se skema nedenfor).

SAVE - vurderinger / værdi 1-9

ARKITEKTONISK VÆRDI 2	ARKITEKTONISK VURDERING (FRITEKST) Flot, gennemført modernistisk / brutalistisk magasin bygning i en enkel stramt geometrisk form, af monolitisk karakter, med lukkede facader beklædt med mørk skiffer
KULTURHISTORISK VÆRDI 3	KULTURHISTORISK VURDERING (FRITEKST) Udvidelse af Landsarkivet for Sjælland i 1966, hvor oprindelig inspektørbolig med læsesal og tilhørende have lå. Arkitekt: Nils og Eva Koppel
MILJØMÆSSIG VÆRDI 5	MILJØMÆSSIG VURDERING (FRITEKST) Flot moderne pendant til Nyrups magasinbygning fra 1893. Markerer sig ved arkitektur, materialer, farve og lukkethed i modsætning til omkringliggende ældre boligbebyggelse, uden at forsøge at tilpasse sig.
ORIGINALITETS VÆRDI 2	ORIGINALITETS VURDERING (FRITEKST) Eksteriøret står intakt, muligvis med enkelte nyere muråbninger.
TILSTANDSVÆRDI 3	TILSTANDSVURDERING (FRITEKST) Tilsyneladende god
BEVARINGSMÆSSIG VÆRDI 3	BEVARINGSMÆSSIG VURDERING (FRITEKST) Flot modernistisk bygning med især arkitektoniske og kulturhistoriske værdier.

Der er ikke foretaget en SAVE-vurdering af administrationsbygningen.

Magasinbygningen

Magasinbygningen er i fire etager. Der ligger to etager under terræn. Bygningen er opført som en pendant til Nyrups bygning og har stort set de samme dimensioner, men underordner sig Nyrups bygning med det asketiske formsprog, der fremhæver Nyrups bygning som den dominerende af de to arkivbygninger.

Bygningens klare geometriske form – sarkofagformen med det mørke, lukkede ydre, er ikonisk og identitetsskabende – og blevet en del af kulturarven på Nørrebro. Når man er ved den sorte bygning ved man, at man er på Nuuks Plads.

Bygningen er rensat for al ornamentik og med skifer som facademateriale understreges samhørigheden med Nyrups bygning, der har skifer på det store sadeltag. Det var et arkivteknisk krav, at bygningen ikke måtte have vinduer. Det tekniske bespænd er her anvendt dristigt til at skabe et meget tydeligt arkitektonisk udsagn med en yderbeklædning – en let skrånende tømmerkonstruktion dækket med groft tilhugne skifer. Dette har givet det 'helstøbte og enkle hus et præg af noget naturligt og beskedent, som er i slægt med gammelt landbrugs- og møllebyggeri⁽³⁾ Bag træskelettet er der plads til isolering og installationer.

Med de skiferbeklædte facader og bygningens form fremtræder den med stor tyngde. Men den kan også fremstå let, når lyset spiller i

naturskiferen, 'fordi udtrykket varierer, alt efter hvordan lyset reflekterer i den skællede overflade af tusinde små stenplader. ⁴⁾

Til trods for at bygningen er næsten 60 år gammel fremstår den forbavsende nutidig i sit formsprog, og med de skiferbeklædte facader opleves den meget moderne. Skifer har fået ny aktualitet som facademateriale takket være deres høje ydeevne, lave vedligeholdelse og store holdbarhed. 'Den centrale egenskab ved skiferbeklædninger er deres vandbestandighed. Når skifer sammenlignes med andre beklædningsløsninger såsom cement, ser skiferbeklædning ikke blot mere elegant og sofistikeret ud, den er også mere bæredygtig. Og skifer er desuden mere modstandsdygtig og langtidsholdbar end naturmaterialer som keramik eller sten.'⁵⁾ I den sydlige del af bygningen ligger teknikrum, kustodebygning, arkivalieindlevering, bogbinderi og konservatorværksted, hvorfor der her er udsparinger i formen til vinduer og porte. Porten er rød. Måske et kinesisk/japansk inspireret islæt, som var fremme i tiden for byggeriets opførelse.

De overordnede bevaringsværdier er:

- Den monolitiske karakter, monumentalitet og tyngde.
- Geometrien med de let skrående facader - sarkofagformen - især oplevelsen fra gadeniveau.
- Beklædningen med den skællede overflade af tusinde små stenplader, der skaber et meget homogent udtryk og binder facaden sammen til et hele.
- Materialet med den groft huggede, sorte naturskifer.
- Lukketheden/massiviteten - især i gavlene - hvor langsiderne har indskæringer for porte og vinduer.

Magasinbygningen af Eva og Niels Koppel (SAVE-værdi 3) med udparringer i sarkofagformen for vinduer og porte.

Administrationsbygningen

Administrationsbygningen/mellembygningen er gjort så lav som muligt for at underordne sig Nyrups bygning. Facaderne er anderledes transparente end magasinbygningens facader. De er åbne og stormaskede med glas fra gulv til loft. Mellembygningen indeholder kontorer, kantine, udstillings- og møderum. Mod Jagtvej ligger forhallen. Det vil blive foreslået, at bygningerne kan nedrives, da bygningerne ikke skønnes at have høj bevaringsværdi.

Det indre gårdrum

I gårdrummet er der et træ, der opfylder betingelserne for at kunne blive udpeget som bevaringsværdigt i en lokalplan.

Forslag til tillæg 1 til lokalplan Nuuks Plads Metrostaionsplads

Nyrups arkivbygning og Eva og Niels Koppels magasinbygning vil blive foreslået fastlagt som bevaringsværdig i det kommende lokalplanforslag. I forbindelse med udarbejdelse af lokalplanen vil mulighederne for transformation af bygningen jf. Arkitekturpolitikken blive fastlagt i bestemmelser. Bestemmelserne vil tage udgangspunkt i de ovennævnte overordnede bevaringsværdier anført ovenfor under beskrivelsen af Nyrups bygning.

Administrationsbygningen vil kunne nedrives.

Da der skal etableres p-kælder under den indre gård kan træet ikke bevares. I lokalplanen vil der blive stillet krav om et erstatningstræ/er eller evt. anden begrønning.

Kilder:

^{1), 4)} Eva og Niels Koppel af Johannes Hedel Johansen med bidrag af Jennifer Dahm Petersen, 2017.

^{2), 3)} Hvem byggede hvad, bind 1 København, 1968.

⁵⁾ <https://cupadanmark.com/beklaedning-med-naturskifer/>